

**SKAT, STAT, SKATTEPOLITIK
og
SAMFUNDETS INDRETNING**

Med særligt henblik på finansiering af sociale ydelser.

af

VIGGO JONASEN

2001

SKAT, STAT, SKATTEPOLITIK
og
SAMFUNDETS INDRETNING
Med særligt henblik på finansiering af sociale ydelser.

Viggo Jonassen, 2001.06.10
Red. 2004.08.10

Kapitel i Ulf V. Olsen (red.) (2001): *Åh, skat.*

"Vi knuges under stat og love.
Vi flås af skattens skarpe klo.
Og pligtfri kan den rige sove
Vor ret har ingen steder bo."
Internationale, 1871 udgaven, 3. vers.

Teksten spejler ét blandt flere syn på staten og skatten, fra den socialistiske bevægelses klassikere. Samme tone slås an af Fr. Engels: ".. i virkeligheden er staten ikke andet end en maskine, med hvilken den ene klasse undertrykker den anden, .. og i bedste fald er den et onde, der går i arv til proletariatet, når dette har sejret i kampen om klasseherredømmet, og hvis værste sider det lige så lidt som Kommunen vil kunne undgå straks at beskære så meget som muligt, indtil et slægtled, der er opvokset under nye, frie samfundsforhold, bliver i stand til at kaste hele den lurvede stat fra sig." F. Engels 18. marts 1891, i forordet til ny udgave af Karl Marx's *Borgerkrigen i Frankrig* fra 1871.

Men hvad er skat? Og hvad er stat?

Vikingetidens og middelalderens kongedømme byggede finansielt på kongens jordejendom - og for så vidt angår krigsførelsen på bøndernes pligt under ledingsordningen til at stille væbnede mænd og skibe. Under Knud (som siden fik tilnavnet den Hellige) forsøgte man sig med en skat pr. næse - det førte (ikke alene..) til oprør og kongens ihjelslåelse. En enkelt konge fik endda navn efter en skat: Erik "Plovpenning". Senere i middelalderen overtages en større del af krigsførelsen af adelen, som finansieres dels ved jordejendom, dels ved landgilde på bønderne. Og kongemagten tillægges indtægter fra byernes ("købstædernes") handel, siden benævnt "portconsumption" eller "accise".

Men kongedømmet stod jo ikke alene. Skønt Harald Blåtand havde regnet med support fra klerkene, da han "gjorde danerne kristne", etablerede kirken sig jo som selvstændig organisation. Og dén del af den offentlige sektor skulle jo også finansieres. Det skete dels ved tiende på afgrøder, dels ved ofre ved sakramenter. Og da kirken fik monopoliseret retten til at godkende formueflytninger: dåb, ægteskab, begravelse, ja så faldt der noget af hver gang.

Hvis vi med nutidens briller anskuer kirke og adels- og kongemagt som "staten" eller "den offentlige sektor", så har den i middelalderen næppe lagt beslag på mindre af den årlige samfundsmæssige produktion end i nutiden. Men kun lidt af denne beslaglæggelse er blevet kaldt "skat".

Den enevældige stat (fra 1660) med stående hær og stor flåde finansieredes i tiltagende omfang ved ejendomsskatter ("hartkornsskat") og omsætningsskatter. En nærliggende forklaring er, at sådant "skattegrundlag" var veldefineret og svært at unddrage sig.

Da starten på det moderne kommunestyre sker, med fattiglovene af 1799/1803 og almueskoleloven i 1814, ser vi også en start på et kommunalt skattesystem: en vis mindre indkomstskat på sognets "embeds- og bestillingsmænd", dvs. håndværkere og andre. Men ejendomsskatten er stadig største post.

Da bønderne vandt politisk magt i slutningen af 1800 tallet, blev et politisk krav afskaffelse af hartkornsskatten og indførelse af indkomstskat. Dengang som nu havde bønder lille kontant indkomst. Og efter systemskiftet 1901 gennemførtes en indkomstskattelov i 1903. Fra denne tid har man diskussionen om begrebet "skatteevne", "de bredeste skuldre skal bære de største byrder" m.v. Og man

har diskussionen om, hvad der skal regnes med til indkomst og hvad ikke ("fradrags-diskussionen"). Og man får såmænd det første socialpolitiske fradrag: børnefradraget. Herom mere siden.

VELFÆRD, VELFÆRDSFUNKTIONER og STAT

I 1803-Købstdads-fattiglovens § 3 beskrives det, som mennesket (mindst) har brug for, som følger:

" .. de Fattige, som ei ved egne Kræfter på lovlig Maade, kunne erhverve sig nødtørftig Underholdning og saaledes uden andres Hjælp, enten gandske, eller for en Deel, måtte savne den *Føde, Klæde, Husly, Varme og Pleie i Sygdoms Tilfælde* som er dem uundværlig til at vedligeholde Liv og Helbred", og hvad angår fattige børn "*Underviisning og Opdragelse*"

Som i den første danske socialreform i 1803 kan vi i også i 2000 anskue **forsørgelse, bolig, sygepleje og socialisation (opdragelse, undervisning)** som fire **velfærdsfunktioner**.

I 1803 ansås det som normalt, at man via køb fik dækket sine 4 velfærds-behov. Men for dem, der ikke via arbejdsindtægt eller formue havde købekraft dertil, bestemte staten at sørge for behovsdækningen.

Jamen, skal det forstås sådan, at velfærdsstaten blev etableret i 1803? Vel ikke i nutidens betydning af "Velfærdsstat". Men det er dog rimeligt at konstatere, at de institutioner, der også i nutidens danske bevidsthed fylder mest i "velfærdsstaten": offentlig intervention til fordel for fattiges forsyning på de 4 nævnte områder blev etableret med fattiglovene i 1803 og almueskoleloven i 1814.

Når nu de fattige skulle fodres og huses og plejes og deres børn undervises, ja så skulle det jo i nutidssprog "finansieres". Det blev det ved at sognets fattigkommission pålagde sognets bønder dels at yde varer og kørsel, dels at betale kontanter ved forskellige former for afgifter. Fra ca. 1840 samledes fattig- og skolekasserne under Sogneforstanderskabet, der bestyrede ordningerne og "påliggende" sognets indbyggere skat til kommunen. Man kan sige, at sogneforstanderskabet inddrog varer og købekraft fra dem, der havde, og uddelte til dem, der ikke havde - med andre ord: sogneforstanderskabet **overførte** indkomst fra nogle til nogle andre. I nutidssprog: "overførselsindkomst".

Var hele den kommunale indsats overførsel af indkomster? Næ - en del af **velfærdsfunktionerne** blev varetaget ved, at sognekommunen ansatte en lærer til at undervise - ikke blot de fattiges, men alle - børn. Eller ved at kommunen betalte en læge for at tilse den fattige. Eller ved at den fattige fik ophold og varme og mad i et kommunalt fattighus eller fattiggård. Mens andre fattige (typisk gamle mennesker) blev boende i eget hus og fik udbetalt et beløb og evt. fik leveret tørv og byg og flæsk. Man havde altså både "naturalie-ydelser" og "indkomstoverførsler". Men begge typer ydelser blev betalt via kommuneskat, erlagt efter **skatteevne**.

Ved den anden socialreform i 1891-92 blev skattefinansieringen af de danske sociale ydelser udbygget. Forud var gået en omfattende diskussion, ikke mindst på baggrund af den lovgivning som på initiativ af Otto v. Bismarck blev gennemført i Tyskland i 1880'erne. De tyske "Arbeiter-Versicherungsgesetze" etablerede nogle socialforsikringsordninger, som man forresten stadig har på de kanter: enhver lønarbejder bliver i kraft af ansættelsen forsikret i en Forsikringskasse, og får dermed ret til arbejdsløshedsdagpenge og sygepleje og pension. Hans kone og børn får ligeledes ret til sygepleje og evt. pension (enke...) - og typisk er arbejdsløshedsdagpenge højere for familieforsørgere end for enlige. Et sidemotiv for arbejderforsikringslovene var at "tage luften ud af" Socialdemokratiets kritik af fattigvæsenets nærighed og værdighedsundergravelse.

I 1891 var de dominerende socialpolitiske problemer i det tiltagende by- og industrikapitalistiske Danmark forsørgelsen af nedslidte gamle arbejdere. Dem var der en del af, både i by og på land. Alderdomsunderstøttelsesloven i 1891 blev udstyret med 50% statsrefusion af kommunernes udgifter. Og denne statsrefusion skulle finansieres ved omsætningsafgifter, som hovedsagelig ville komme til at ramme by-arbejdere. Det vil sige: finansieringen betød overførsel fra byboere til landsogne. Det samme gjaldt den samtidig vedtagne lov om statstilskud til anerkendte sygekasser.

De danske politikere tog klart og direkte afstand fra at lave en forsikringsordning. De gjorde det blandt andet med den begrundelse, at en forsikringsordning ville give et voldsomt byråkrati, når den enkeltes alderdomsforsikring skulle bogholdes. Man mente, at det var nok med ét økonomiforvaltningssystem: skattesystemet. Udover dette administrative forenklingssystem har to motiver haft betydning: dels at forligspartierne i 1891 regnede med snart at kunne få ejendomsskatterne afløst af en indkomstskat - og dermed ville skattebyrden blive flyttet fra bøndernes skuldre over på arbejderne! Og dels ville en forsikringsordning af alderdomsunderstøttelse og sygehjælp have betydet, at en større del af landarbejdernes i øvrigt ikke høje løn skulle erlægges af bonden i form af kontanter.

I 1907 blev der lovgivet om statsstøtte til Arbejdsløshedsforsikringskasser. Og dermed er hovedtræk af den **danske model** etableret: en alderdomsunderstøttelse (og siden førtidspensionsordning) baseret på kommunal udbetaling og delvis statslig finansiering. En sygeforsikringsordning, som baseredes på en vis medlemskontingent betaling og i øvrigt statslig finansiering. Og en arbejdsløshedsforsikring, som baseredes på hovedsagelig medlemsfinansiering og en vis statslig finansiering. Lovændringer igennem 1900 tallet gav voksende skattefinansiering: fuld statslig/kommunal pensionsbetaling, fuld statslig/kommunal finansiering af sundhedsvæsenet - 1970'erne reformen ved inkorporering af sygekasserne i et offentligt sygesikringssystem (dog efter 1970'erne stor andel brugerbetaling af medicin, briller, tandpleje m.v.), og fra 1968 stærkt voksende skattefinansiering af arbejdsløshedsforsikringen, dog efter 1970'erne igen tiltagende kontingentfinansiering og i en vis periode en vis arbejdsgiverfinansiering. Hertil kommer nogle statsligt/kommunale ordninger: børnetilskud, børnefamilieydelse, skolesystem, daginstitutionssystem, uddannelsessystem - alt skattefinansieret (på nær en 25-35% forældrefinansiering af børneinstitutionerne). Den dominerende danske form for finansiering af statslige og kommunale udgifter har i 1900 tallet været indkomstskat, fra 1960'erne dog en andel tiltagende vareomsætningsafgift. Formue- og virksomhedsskatter og arbejdsgiverbidrag spiller en meget lille rolle, til forskel fra de fleste sydligere europæiske lande.

Til billedet af en **dansk model** hører dog mere end blot overvejelser om, hvordan den finansieres. En grundlæggende egenskab er, at ydelserne administreres af kommunerne - altså af det offentlige. Vigtigt er også, at ydelserne stilles til rådighed for (tildeles) brugeren i egenskab af **statsborger** - ikke i egenskab af **lønarbejder** (bortset fra arbejdsløshedsdagpenge). Ved forskellige traktater har Danmark forpligtet sig til at stille ydelserne til rådighed for personer, der er ligestillede med borgerne: anerkendte flygtninge, borgere i andre lande, med hvilke der er aftalt gensidighed, personer med lovligt ophold i landet. Et grundprincip i ydelserne er, at de udmåles efter **behov**. Dog gælder i pensionssystemet et optjeningsprincip, som refererer til varighed af ophold i landet - ikke til f.ex. varighed af ansættelsesforhold. Endelig skal nævnes, at den **danske model** har bygger på et individualprincip: tildelingen af pension/førtidspension og syge- og arbejdsløshedsdagpenge er ikke afhængig af din ægteskabelige status. Dog er udmålingen af pension gjort ægtefælle-/samboindtægtsafhængig i 1980'erne og 1990'erne. Vigtigste undtagelse er Arbejdsløshedsforsikringen, som fortsat varetages af A-kasser med tæt tilknytning til fagbevægelsen. Medlemskab er formelt frivilligt, men A-kassernes administration er undergivet tæt statslig lovregulering og tilsyn.

Den danske model er udviklet, ikke efter en sammenhængende og gennemtænkt ideologisk "master-plan" men som en videreudvikling af en række ordninger, som er bundet sammen af en historisk tilfældighed på finansieringssiden: bøndernes forkærlighed i 1891 for (indkomst-) skattefinansiering af offentlige udgifter. Dog skal det tilføjes, at den reform, som i 1965-1980 gennemførte af den statslige, amtslige og kommunale inddeling og opgavefordeling, tilsigtede samling på få og overblik havende beslutningsenheder med befolkningsmæssig og faglig bæredygtighed. Det er karakteristisk, at beslutningen om at indlemme sygekassernes opgaver i et kommunalt-amtsligt system blev truffet på baggrund af en opinionsundersøgelse blandt sygekassemedlemmer: de mente, det var mere rationalt at betale sygekassen over kommuneskatten end i form af en særlig opkrævning!

Når man vurderer **den danske model**, kan flere målestokke anlægges. I det følgende skal jeg forsøge med nogle:

fordelingspolitisk har **den danske model** i sin nuværende form den egenskab, at den opkræver mest hos dem, der har højest indtægt/forbrug, og den udbetaler/udleverer i princippet lige meget til alle (næsten da). Opkrævningen: a) indkomsts-katten er "progressiv", dvs. at skatten af højere indtægter procentvis er større end skatten af lavere indtægter. Fradragsregler og andre regler modificerer ganske vist progressionen. b) omsætnings-skatte er i princippet éns for alle. Det vil sige: du bidrager med "moms" i forhold til dit forbrug. Enkelte punktskatter fungerer i praksis "progressivt": bilafgiften på en BMW er lige stor for rig og fattig. Men få fattige køber BMW! Ydelsen: syge- og arbejdsløshedsdagpenge udbetales med stort set samme beløb på grund af reglerne om dagpengemaksimum - og jo altså kun til dem, der er syge hhv. arbejdsløse. De rige og raske og beskæftigede får ikke del i dé udbetalinger. Børnefamilieydelsen udbetales til familier med børn - men også familier uden børn bidrager jo til ydelsen. Læge- og sygehusbehandling ydes til syge, uanset indkomst, og (i det store og hele) med samme standard til alle, uanset indkomst. Der er altså i **den danske model** indbygget en vis ikke ubetydelig økonomisk udligning fra rig til fattig.

Samfundsstyringsmæssigt giver skattefinansiering + offentlig produktion af ydelserne mulighed for overblik og sammentænkte beslutninger. Hvis politikerne ønsker at styre vareefterspørgslen og derigennem beskæftigelsen, så kan Folketinget friere vælge mellem styringsredskaberne (ændring af skattesatser eller punktafgifter eller øgning eller indskrænkning af aktiviteter på områder, som ønskes op- eller nedprioriteret) end hvis sådanne aktiviteter lå i privat regi, med flere beslutningstager indblandet.

Tilgængeligheden er i **den danske model** forholdsvis stor for befolkningen. Hvis man skal have sit barn passet - hvis man har brug for sygedagpenge - hvis man skal have bygge- eller ombygningstilladelse til sit hus - hvis éns barn skal i skole - hvis man har brug for hjemmehjælp - ja så sker henvendelsen til samme adresse: kommunen. Rådhuset (ja, ja - der er store kommuner med flere adresser - men alligevel ..).

Hvilke tendenser til nedbygning af **den danske model** kan vi se i den aktuelle politiske udvikling? Og: Hvilke motiver har de politikere, som træffer beslutninger, der som konsekvens har hel eller delvis nedbygning af **den danske model**?

På 3 tunge områder er en nedbygning af **den danske model** i gang eller i sigte:
Pensionsområdet, sundhedsområdet, arbejdsløshedsområdet

Pensionsområdet:

Vigtigste udvikling på (fremtidens) ældreforsørgelsesområde er opbygningen af arbejdsmarkedspensioner, begyndende med en alle lønmodtagere omfattende ATP-ordning i 1964, og siden suppleret på akademikerområdet sidst i 1960'erne og fra slutningen af 1980-erne (især overenskomsten i 1989) udbredt til næsten hele det organiserede arbejdsmarked. Grundprincippet i ordningerne er, at arbejdsgiveren årligt indbetaler en procentdel af lønnen til en pensionsfond. Indbetalingen beskattes ikke. Typisk kaldes 1/3 for lønmodtagerbidrag og 2/3 for arbejdsgiverbidrag. For hver overenskomst aftales (en forhøjelse af) indbetalingen. Fonden, som typisk dækker typisk et større eller mindre fagligt område, administreres af en paritetisk sammensat bestyrelse. For det enkelte medlem af en sådan ordning beregnes årligt et individuelt pensionstilgodehavende, baseret på indbetalte beløb plus tilskrevne renter minus et administrationsbidrag og (siden 1982) minus en "realrenteskatt". Ved pensionsalders indtræden udbetales pension i forhold til indbetaling - det vil sige: høj løn i mange arbejdsår giver høj pension, lav løn i mange år giver lav pension, og lav løn i få år (f.ex. pga. ledighed eller barnefødsler eller sygdom eller ...) giver endnu lavere pension. Folkepensionsordningen (og de offentlige førtidspensionsordninger) finansieres gennem skat med en vis progression og udbetales med samme beløb til alle, og kan derfor siges at udligne økonomisk ulighed. Pensionskasseordninger fastholder den økonomiske ulighed: høj arbejdslivsindkomst - høj pension.

En af de uligheder, som væksten i arbejdsmarkedspensionsordningerne vil medføre - men som endnu ikke er synlig - er uligheden mellem en antagelig voksende marginal-arbejdskraft og arbejdsmarkedets "A-hold". Som bekendt er jo 2/3-3/4 af arbejdsstyrken overenskomstdækket - det vil sige, at 25-30% ikke er det. Mens den tyske arbejdsmarkedspension er en ret for lønarbejderen, er den danske arbejdsmarkedspension en ret for den overenskomstdækkede lønarbejder. Men det problem bliver jo først synligt ca. et arbejdslivs tid efter starten på sådanne ordninger. Og til den tid er det nok såre tænkeligt, at der vil være en del vælgere og dertil hørende partier, som mener at de offentlige pensioner skal være lavere end pensionerne til dem, der "selv har sparet op".

Politikeres motiver til pensionskasseordningerne: i begyndelsen af 1960'erne var motivet hovedsageligt finanspolitisk-kosmetisk: ved at lade lønforhøjelser binde i fonds, undgik man at lønforhøjelserne udløste (yderligere) efterspørgselspres. I 1970'erne havde især socialdemokratiet ønske om fondsdannelse ("Økonomisk Demokrati") for derigennem at vinde magt som aktionærer. Det kunne de ikke få flertal for - men så kunne man bruge pensionsopsparinger med næsten samme effekt. Og især igennem 1980'erne kom det motiv med på banen, at tilpasning til Den Europæiske Union kunne laves, hvis man indskrænkede området for borgerrettigheder og udvidede området for rettigheders tilknytning til rollen som arbejdstager (herom kan litteratur om EU Kommissionens forordning 1408/71 med fordel benyttes). Nogle politikere lægger også vægt på, at de unge skal være pensionsbevidste (nemlig: bevidste om egen pensionsopsparing) - så antages de at optræde mere "ansvarligt" som arbejdskraft og skynde sig at blive pensionsopsparende lønarbejdere, thi ellers true man med at deres pension bliver mindre. Det vil sige: mindre personlig frihed til at vælge andet end lønarbejde i de unge år, end hvis pensionen alene var skattefinansieret.

Sundhedsområdet:

I internationale sammenligninger er de danske sundhedsudgifter forholdsvis lave. Det hænger antagelig sammen med, at 1970'ers reformen indlemmede hele sundhedssektoren (bortset fra de praktiserende læger) i den offentlige økonomi. Mens den teknologiske udvikling, nye behandlingsteknikker m.v. fik lov til i de forsikringsorganiserede systemer i andre dele af verden at slå igennem i højere

udgifter, ja så holdt danske politikere krampagtigt fast i, at sundhedsudgifterne ikke måtte stige så meget. Så kødannelser, ventelister, blev en fremtrædende reguleringsform i Danmark.

I konsekvens af disse "hold udgifterne nede" forsøg er der sket en vækst i forsikringssektoren "Sygesikringen Danmark"s medlemstal og tilskudstilbud. Tilskud nemlig til personer, der f.ex. ikke vil afvente operation på offentligt sygehus men hellere selv betale for at blive opereret - med delvis dækning fra forsikringen, forstås. Makroøkonomisk er det en kende ude i hampen: ressourcerne bliver brugt til at behandle patienten, hvad enten det betales via skat eller via forsikring. Men ideologisk er det meningsfuldt: "private good - public bad". Fordelingspolitisk er det diskutabelt: den, der er rask og har mulighed for at betale forsikringspræmien, kan få sin hofteoperation eller knæoperation eller .. eller .. før hende, som ikke kunne komme ind i forsikringen. Foruden den "medlemsejede" Sygeforsikring "Danmark" har en del forsikringsaktieselskaber udbudt sygeforsikringer. En del politiske partier elsker det: ved at lade det skattebetalte solidariske system være ringe, motiverer man folk til at vælge "private" løsninger, med profit til forsikringsaktionærerne.

Arbejdsløshedsområdet:

Igennem Schlüter-regeringens tid 1982-93 og igennem Nyrup-Rasmussen regeringens tid er skatteandelen af arbejdsløshedsdagpengefinansieringen blevet mindre og medlemsbidragenes andel øget. Samtidig er det gennemsnitlige dækningsniveau sænket og dagpengerettens varighed nedsat (især siden 1993). Arbejdsgiverbidraget er afskaffet. De diskussioner, der bl.a. har været i Socialkommissionen (1992-1994), har haft som tema det ønskelige i at sænke dækningsgraden for lavindkomstgrupperne og hæve dækningsgraden for højindkomstgrupper. Det kaldes også somme tider at "øge incitamentet" for de fattige til at tage (endnu) lavere lønnede jobs. En sådan ændring vil tilnærme det danske system til de fleste EU-landes.

Aktuelle tendenser - sammenfatning:

Fælles for de borgerlige partier fra midt i SF via Socialdemokratiet og helt ud til højre er troen på, at **konkurrence** er DEN gode måde at indrette samfundet på. At **markedsorganisering** (også kaldet liberalisering) skaffer varer og tjenesteydelser billigst muligt frem. At **privatisering** giver effektive og billige og mere menneskelige løsninger på et hvilket som helst problem. Det er som om Adam Smiths 1776-trosbekendelse fra liberalismens "skabelsesberetning" "Wealth of Nations" er slået igennem i 1990'erne. Fra universitet via elforsyning og kommunale parker til vuggestue fremtvinger man "udlicitering" af forskning og rengøring og undervisning og børnepasning og ukrudtsbekæmpelse. "En pose penge pr. år" og beskæring af posen med 1% "effektivisering" pr. år er fremherskende styreform.

Den Europæiske Unions kommission og domstol kæmper ivrigt for konkurrence og privatisering. Samtidig argumenterer den samme kommission og den danske regering for "det rummelige arbejdsmarked", hvor arbejdsgiverne skal tage "sociale hensyn" og beskæftige "de svage". Hvis vi overvejer, hvilken af styringsmekanismerne der har størst effekt - konkurrencen eller "de sociale hensyn" - er svaret nemt at finde. Som bekendt har konkurrence altid en vinder og én eller flere tabere. Og så skal man måske til at tage "sociale hensyn" til ham og hende, der ikke kunne følge med i arbejdspladsens tempo. "Sociale hensyn" er ofte lig med enten lavere timeløn til "den svage" eller et "kompenserende tilskud" til arbejdsgiveren, svarende til "den svages" lavere effektivitet. En sikker virkning af den skærpede konkurrence og det forhøjede stressniveau og arbejdstempo er voksende tilbøjelighed til tidligere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet - en tendens, som allerede er slået igennem i Tyskland og Danmark. Det gælder både den private og den offentlige sektor.

Set i denne sammenhæng er det forståeligt, at borgerne vælger forsikring (i tilfælde af sygdom eller alderdom) frem for en som usikker oplevet offentlig ydelse. Det vil sige: de borgere, som har købekraft til det.

Når indbetalingerne til pensionsforsikringerne samtidig venligt af politikerne holdes skattefrie, ja så beskæres stats og kommunes beskatningsgrundlag yderligere. I Århus Kommune betød alene indbetalinger til kapitalpensionsordninger i 1991 en reduktion i skattegrundlaget svarende til 0.5 % point i forhold til en kommuneskat på ca. 20. Tal for pensionskasseindbetalingerne havde man dengang ikke på kommuneniveauet. Alene på dette område kom der altså ca. 100 mill. kr. mindre ind i kommuneskat, end indbyggernes indtægter ellers ville have givet. Også denne måde at indrette skattesystemet på trykker udgiftssiden. Dermed må den offentlige sektor enten knibe mere på leveret service eller "motivere" de ansatte til at løbe hurtigere.

At det udhulingen af skattegrundlaget vil vokse, følger alene af udbredelsen af arbejdsmarkeds-pensionsordningerne. Problemet kan politikerne tildels imødegå på udbetalingstidspunktet via indtægtsregulering af folkepensionen - men det kan de jo ikke i opbygningsfasen!

Når vi så skal diskutere fordele og ulemper ved hhv. skattefinansiering og bidragsfinansiering af velfærdsfunktionerne, så kan resultaterne godt lande lidt overraskende. Som oven for nævnt giver skattefinansiering plus "flat rate" udbetaling af pensioner mulighed for udligning mellem rig og fattig. Til gengæld er tilgangsalder til pension fastsat ved lov: ingen folkepension før det af Folketinget fastsatte tidspunkt. Ved pensionsordninger, der bygger på den af engle med flammesværd forsvarede ejendomsretlige "én-mands-opsparring" i pensionskassen, ja da er det kun kassens af medlemmerne fastsatte vedtægt, der bestemmer, hvornår du kan holde op. De fleste pensionskasser sender årligt besked ud om, hvor meget du vil få udbetalt pr. år, hvis du tager pension som 60-årig, 61-årig, 62-årig osv. En ganske stor del af den arbejdende befolkning vil antagelig i de kommende år lave en grundig aldersplanlægning: efterløn (ganske vist lille) som 60 årig kombineret med nedsparring i ejerbolig indtil f.eks. kassepension ved 62 år og senere folkepension - til den tid nok kun grundbeløbet, hvis det da ikke også er indkomstreguleret (helt) væk. De forsikringslignende ordninger vil gøre det endnu sværere for politikerne at styre befolkningens beslutninger. Det er tænkeligt, at marginalarbejdskraften - dem med næsten ingen "kasse-pension" og evt. ingen efterlønsret - vil føle sig tvunget til at blive stående "til rådighed" for de arbejdskøbere, som ikke efterspørger dem, indtil 65 års alderen.

Det forrykker dog ikke det hovedindtryk, at bidragsfinansiering er gunstigst for de rige og holder de fattige fortsat fattige. For dem, der mener at sulten er en stærkt arbejds- og konkurrencemotiverende faktor, er det fint. For dem, der er tilhænger af lighed og af et mindre konkurrencepræget forhold mellem mennesker, er skattefinansiering og lige udbetaling at foretrække

Om de fordelingspolitiske virkninger af de skattepolitiske udviklinger under Schlüter og Nyrop - se anden artikel!

Litteratur:

Bent Rold Andersen: *Velfærdsstaten i Danmark og Europa* 1991

Bent Rold Andersen: *Ældrepolitik på afveje* 1999

Viggo Jonassen: *Dansk socialpolitik 1708-1992*. 2003

